

2. Воскресенский А.Д. Политические системы и политические культуры Востока / А.Д. Воскресенский. – М.: АСТ, 2007. – 829 с.
3. Психология и психоанализ власти. Т.2. Хрестоматия. – Самара: БАХРАХ, 1999. – 576 с.
4. Бергер П. Социальное конструирование реальности / П. Бергер, Т.Лукман. – М.:Наука, 1995. – 234 с.
5. Алмонд Г.А. Гражданская культура и стабильная демократия / Г.А. Алмонд, С. Верба // Полис. – 1992. - № 4. – С. 122-134.
6. Стоун Д. Парадокс політики. Мистецтво вироблення політичних рішень / Д. Стоун. – К.: Альтернатива, 2001. – 304 с.
7. Горбатенко В. П. Політологічний енциклопедичний словник / В.П. Горбатенко. – К.:Генеза, 2004. – 736 с.
8. Паніна Н. Українське суспільство 1994-2005: соціологічний моніторинг / Н. Паніна. – К.:Інститут соціології НАН України, 2005. – 160 с.

Kudrych V.

POLITICAL CULTURE AS FACTOR OF DEMOCRATIC TRANSFORMATIONS

The article deals with the peculiarities of the political culture of contemporary Ukrainian society. Difficulties with the formation of a developed, consolidated democracy in Ukraine are due not to the formation of a democratic political culture. Considered values that serve as the motivational basis of political culture. Particular attention is paid to the analysis of the values of order. It is proved that the involvement of citizens in the decision-making process is a condition for the formation of a democratic culture.

Key words: political process, political culture, political subculture, values, political myths.

Черниш О.

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ МОЛОДІ В ПРОЦЕСІ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ

У статті на основі аналізу політологів, юристів, істориків, досліджуються фактори формування політичної свідомості молодого громадянина через процес політичної соціалізації.

Ключові слова: політична соціалізація, політична свідомість, політична культура, політичне виховання, молодь.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що утвердження української державності, демократизація суспільства вимагають нових підходів до процесів формування політичної зрілості молоді. Протиріччя та конфлікти перехідного стану українського суспільства, поширення нових політичних цінностей створюють реальну загрозу для світогляду молоді людини. Тому саме на особливу увагу заслуговує дослідження політичної свідомості молоді, соціалізація якої протікає в умовах

економічної нестабільності й проявів соціальних конфліктів. У цьому контексті питання становлення політичної свідомості, її якісного оформлення має не тільки теоретичний, а й прикладний характер. Формування гуманістичних цінностей у політичній свідомості молоді може сприяти оптимізації і коригуванню політики, адже гуманістична політична свідомість є нормо-регулюючою властивістю політичної поведінки. Саме тому вивчення становлення політичної свідомості молоді сприятиме віднаходженню засобів формування ціннісного ставлення до політичного життя, що забезпечуватиме самовідтворення демократичних механізмів у суспільстві. Нині в Україні спостерігається значна різниця між сутнісними характеристиками політичної соціалізації молоді та інших вікових груп населення. Люди старшого віку, які мають певний тип соціалізації, передають, звичайно, свої життєві настановлення молоді, але вона отримує й інші зразки соціальної поведінки в процесі навчання, а також із засобів масової комунікації та з практики новітніх суспільних відносин. Якщо старше покоління, загартоване дуже складними соціально-економічними катаклізмами попередньої епохи, реагує на переми більш-менш стримано, то молода генерація часто-густо втрачає віру в будь-які суспільні цінності. Це породжує серйозні труднощі в її політичній соціалізації. Молодь України знаходиться зараз на етапі зміни ідейних, моральних орієнтирів. Вона надто складно й досить повільно визначає свої позиції як у політичній, так і в інших сферах життя і, відтак, у суспільстві певною мірою порушена природна спадкоємність поколінь загалом. На жаль, далеко не всі, від кого залежить доля молодих людей в Україні, це визнають і розуміють. Політична соціалізація є частиною загальної культури, яка формується та виявляється в процесі політичного життя. Це історично і соціально зумовлений продукт політичної життєдіяльності людей, необхідна передумова створення сприятливих умов для налагодження конструктивного діалогу і взаємодії між громадянами і державою, іншими політичними інститутами. Усе це потребує адекватного рівня політичної культури суспільства, його морально-етичного стану – без уваги на професію, вік, стать громадян. [5]. Відтак украй необхідне теоретичне забезпечення процесу політичної соціалізації молоді. Адже молодь, по-перше, є однією з великих соціально-демографічних груп суспільства. По-друге, вона постійно поповнює економічно активне населення країни. Та життєве самовизначення молоді, при цьому, є неоднозначним. Значна її частина посідає не останнє місце в нових соціальних групах (підприємців, менеджерів, банківських працівників). Збільшилась кількість молодих людей, які очолюють суспільні рухи, молодіжні організації, партії. З іншого ж боку, молодь лишається однією з найбільш незахищених соціальних груп. Вона не впевнена у своєму майбутньому, потерпає від недостатності соціального досвіду тощо. Варто зазначити, що метою соціалізації є формування в особистості такої культури мислення і поведінки, яка б утілювала в собі соціокультурні форми і взірці того чи іншого суспільства та дозволяла цій особистості не лише вливатися в соціокультурне життя, але й творчо вдосконалювати його. У залежності від соціокультурних умов і обставин соціалізація відбувається або як суб'єкт-об'єктний, або як суб'єкт-суб'єктний процес; відповідно її кінцевим результатом виступає або людина-продукт, яка відтворює

існуючі соціальні відносини і культуру, або людина-творець, здатна формувати нові культурні програми, що детермінують соціальні зміни і перехід до суспільства нового типу [1]. У цілому розмаїтість наукових розробок у руслі дослідження проблем політичної соціалізації свідчить про складність цього процесу, потужний науковий потенціал щодо можливостей висвітлення різних його аспектів. Разом з тим можна підкреслити, що дотепер ще не склалося узгодженої позиції стосовно феномена політичної соціалізації загалом та його особливостей на молодіжній стадії, зокрема.

Проблеми політичної соціалізації досить широко висвітлюються в сучасній науковій літературі. У рамках філософсько-політологічної і соціологічної парадигм досліджується соціально-політичний контекст політизації людини (А. Бандура), соціального мислення (А. Брушлинський), психосемантичного підходу, який широко застосовується в прикладних дослідженнях особливостей політичних орієнтацій в епоху перехідного суспільства (А. Мітіна, В. Петренко), проблем політичного виховання підростаючих поколінь (М. Боришевський, Н. Гаврилів), особливостей масової політичної свідомості українців та проблем взаємодії влади і громадянина (А. Колодій), проблем становлення політичної ідентичності особистості в умовах трансформації політичної системи країни (В. Москаленко), концептуальних основ регулятивних і детермінуючих параметрів політичної соціалізації особистості (В. Циба). Робляться спроби окреслити основи політичної психології як науки в комплексних дослідженнях політичної свідомості, поведінки індивіда (М. Боришевський, Г. Ділігенський). Отже, актуальність такого дослідження очевидна з огляду на відсутність комплексного підходу до вивчення проблеми соціальних ролей та політичних ідентичностей молоді, потреби вироблення ефективної державної молодіжної політики, а також акцентування уваги на необхідності тіснішої інтеракції із суспільством загалом, студіюючою молоддю, як динамічною спільнотою, зокрема. А багатовимірність феномена політичної соціалізації студіюючої молоді й надалі вимагає досліджень на стику різних соціогуманітарних наук, передовсім політичних та соціологічних [9]. Процес становлення і структурування політико-ідеологічного простору держави ставить перед молодими людьми ряд запитань, які стосуються визначення свого ставлення до тих ідеологічних цінностей, які презентуються суб'єктами політичного процесу, формування стійких політичних і ідеологічних пріоритетів, уявлень про відповідні цілі в сфері політичних відносин, засобів досягнення цих цілей [14]. Молодь, в загальному, люди освічені. Нині юнаки і дівчата вивчають нові соціально-політичні дисципліни, засвоюють політичну культуру, яка принципово відрізняється від політичної культури тоталітарного суспільства. На формування сучасної політичної культури молодих людей впливають такі чинники, як політична, економічна та ідеологічна багатоманітність суспільного життя [8]. Молодь – люди переважно незаангажовані. Зміни в суспільному житті, реалізація державної молодіжної політики внесли корективи в їх життєві орієнтації, поведінку. Як свідчать соціологічні дослідження, з року в рік зростає питома вага молодих людей, які ідентифікують себе з Україною, вважають її своєю Батьківщиною. Нинішній процес політичної соціалізації молоді характеризується багатовекторністю. Певній її частині

властиві політичний нігілізм, розчарування, відмова від боротьби за свої права, еkleктичність процесу політичної соціалізації, міфологемність. І це можна зрозуміти. Молоді люди перебувають у складній ситуації: руйнуються усталені традиції, змінюється соціальна структура суспільства, уявлення про життєві цілі та способи їх досягнення. Однак ці реалії ще не повністю усвідомлені молодим поколінням і, відтак, не впливають на консолідацію його групових інтересів [14]. Наукові праці. Політологія 110 Аналізуючи процес трансформації принципів та суті політичної соціалізації молоді сьогодні, варто виділити п'ять векторів цього процесу (за В. О. Корнієнко). Перший вектор стосується зміни процесу політизації від стабільності до нестійкості, невизначеності. Політична свідомість української молоді змушена була пристосовуватися до умов, «коли на більшість питань немає готових, усвідомлених стійких особистісних та соціально-схвалюваних відповідей, нормативів та думок». Адже в уніфікованій державі існувала чітка визначеність та монологічність політико-ідеологічної сфери, що пронизувала всю структуру соціалізації, проходила як базова через всі її агенти: в тому числі й через освіту й виховання – від дитячих пісеньок про щасливе майбутнє з рідною єдиною партією до інтеграції з нею ж через ініціацію. Ця уніфікована ідеологія була радше культурним феноменом, аніж політико-ідеологічним. Не було потреби розвиватися інтересу до політичного життя суспільства в масовій свідомості, підкріплюючи його політичною компетентністю та відповідальністю. Процес соціальної ідентифікації більшості тодішньої молоді перебував в стадії «обумовленості». Політична структура суспільства сприймалась як даність, впливати на яку своїми рішеннями чи діями не було змоги, та й відповідно потреби. Другий вектор політичної соціалізації – від уніфікованості (визначеності) до різноманітності. Тобто, на зміну чітко окресленій кількості соціальних виборів, яка існувала раніше і викликала хіба що неусвідомлений протест певній безальтернативності, прийшла незвично велика кількість політичних партій, зрозуміти різницю між ідеологічними поглядами яких важко навіть людині, яка цікавиться політичними подіями країни. За результатами різноманітних соціологічних досліджень громадянської свідомості та самосвідомості на кінець 2009 року майже половина громадян не знають, яка партія представляє найкраще їх інтереси й погляди, або висловились, що такої немає взагалі (я вважаю, що кількість ідеологічно невизначеної молоді значно вища), менше третини – вважає, що вони не потрібні, більше третини – не визначились з цього питання, і це за умови, що більше половини громадян надають високу підтримку такому інституту демократії, як політичні партії [9]. Велике значення мають і фактори суб'єктивного характеру, зокрема:

1) зовнішні, до яких належать інститути політичної системи, національні та соціальні групи, різні неформальні об'єднання, під впливом яких відбувається соціалізація особистості;

2) внутрішні, що характеризують механізми світосприймання, аналізу та прийняття рішень тощо. Останні охоплюють потреби, інтереси, духовні цінності, індивідуальні психологічні якості людини. Ще одним важливим фактором формування політичної свідомості є необхідність врахування бажання самої людини відповідати

запитах політичної системи. У даному випадку йдеться, насамперед, про вирішення проблеми мотивації, заохочення людини, зокрема, молоді до участі у політичному житті, тобто про запровадження системи ціннісних, а не примусових мотивів політичної соціалізації. Вони передбачають бажання молодої людини відповідати вимогам політичної системи згідно з внутрішніми переконаннями.

Отже, політична свідомість є важливим компонентом політичної культури. Особливостями політичної культури молодої людини є формування демократичної політичної свідомості й культури, законслухняності, які обмежують прояви крайнощів, роблять людину соціально активною, здатною до саморозвитку та самореалізації. Політична свідомість громадян в умовах сьогодення виступає чи не найважливішим фактором формування політичної культури. Політична культура являє собою сукупність індивідуальних позицій і орієнтацій учасників політичного процесу і є суб'єктивною сферою, що складає підґрунтя політичних дій і надає їм значення. І політична культура, і політична свідомість формуються в процесі політичної соціалізації. У свою чергу, політична соціалізація, враховуючи особливості синтезованого підходу є безперервним процесом засвоєння індивідом під час спілкування і взаємодії з іншими протягом усього життя політичних знань, норм і цінностей суспільства, до якого він належить, формування політичних ідентичностей, витворення і трансформування власного світогляду, що дозволяє брати .

Список використаної літератури:

1. Бебик В. Політична культура сучасної молоді / В. М. Бебик, М. Ф. Головатий, В. А. Ребкало – К.: АЛД., 1996. – 421 с.
2. Білик М. Особливості формування політичної культури сучасної молоді / М. Білик // Соціальна психологія: Український науковий журнал. – 2004. – № 4. – С. 96-105.
3. Головатий М. Ф. Соціологія політики: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. Ф. Головатий. – К.: МАУП, 2003. – 504 с.
4. Горлач М. І. Політологія: наука про політику: підручник для студ. вищ. навч. закл. / М. І. Горлач, В. Г. Кремінь – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 840 с.
5. Дембрицька Н. Когнітивні аспекти політичної свідомості нового покоління / Н. Дембрицька // Соціальна психологія. – 2003. – № 1. – С. 87-99.
6. Дилигенский Г. Г. Социально-политическая психология: учебное пособие для высших учебных заведений / Г. Г. Дилигенский. – М., 1996. – 321 с.
7. Кирилюк Ф. М. Політологія: навчально-методичний комплекс / Ф. М. Кирилюк. – К., 2005. – 112 с.
8. Козлова О. Н. Социализация в поле безнадежности и за ее пределами / О. Н. Козлова // Социально-гуманитарные знания. – 2002. – № 2. – С. 126–139.
9. Корнієнко В. О. Гуманізм та освіта: міжнародна науково-практична конференція / В. О. Корнієнко // Електронне наукове видання матеріалів конференції «Політична соціалізація студіюючої молоді в процесі демократичної трансформації українського суспільства» [Електронний ресурс].

10. Кун М. Эмпирическое исследование установок на себя / М. Кун // Современная зарубежная психология. Тесты. – М., 1984. – С. 54-67.

11. Ольшанський Д. В. Основи політичної психології / Д. В. Ольшанський. – Екатеринбург: Деловая книга, 2001. – 496 с.

12. Пірен М. І. Основи політичної психології / М. І. Пірен. – К.: Міленіум, 2003. – 418 с.

13. Порфірова О. Л. Органи державної виконавчої влади: Політична культура та імідж / О.Л. Порфірова // Трибуна: всеукраїнський громадсько-політичний і теоретичний журнал товариства «Знання». – Київ, 2005. – №11-12. – С. 34-36.

14. Поснова Г. Особливості політичної культури молоді / Г. Поснова // Соціальна психологія : Український науковий журнал. – 2004. – № 6. – С. 17–26.

15. Ядов В.А. Диспозиционная концепция личности / В. А. Ядов // Социальная психология. История. Теория. Эмпирические исследования. – Л., 1979. – С. 34-45.

16. Ярош Б. О. Загальна теорія політики: навч. посіб. для студ. спец. «Політологія» вищ. навч. закладів / Б. О. Ярош. – Луцьк: РВВ «Вежа», 2005. – 240 с.

Chernich O.

Factors of formation of political consciousness of the young citizen through political socialization are considered.

Key words: political socialization, political consciousness, political culture, youth

Грабович М.

УКРАЇНСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ: ГЕНДЕРНА ПОЛІТИКА

У статті розглянуто поняття співробітництва України із Європейським союзом. Обом сторонам належить оцінити нові реалії та відшукати ефективні підходи до вирішення проблем, що виникають у цьому процесі. Поставлено за мету проаналізувати сприйняття Україною та ЄС ключових понять євроінтеграційної політики та їх вплив на формування взаємин, а також до уваги обрана проблема стандартів паритетної (гендерної) демократії, тобто повноцінної участі жінок на основі рівності із чоловіками на всіх рівнях і у всіх областях функціонування суспільства.

Ключові слова: Україна, Європейський Союз, партнерство, гендерна політика, паритетність, демократія, рівність, співробітництво.

21 березня 2014 р. Україна підписала політичну частину Угоди про Асоціацію з ЄС, а 27 червня 2014 р. — економічну, яка була ратифікована у 2017 році. На сьогодні якість та кількість експертно-наукових розробок щодо європейської інтеграції України не відповідають сучасним потребам. Поява нової ініціативи у розвитку взаємин Європейського Союзу та України вимагає особливої уваги дослідженням досвіду європейської інтеграції країн – кандидатів на вступ до ЄС та їхніх сусідів. Ряд проблем, із якими зіштовхнулася наша країна при вступі до ЄС включає в себе питання